

ság érzése emelkedik. Közelebb jutnak egymáshoz az emberek, a különböző társadalmi osztályok.« Ez az összefogás óvta meg Erdély magyar ságát és ősi magyar kultúráját e nagymúltú intézetben is: »*Sub pondere crescit palma!*«

Füst Aladár.

Gelei József: A nemzetnevelés alapja. Kolozsvár, 1942. 8-r. 86 l.

Ritkán jelenik meg könyv nevelésügyi, irodalmunkban, amelyben a magyar pedagógus felelőssége és nemzetszeretete olyan mélyreható módon nyilatkoznék meg, mint ebben a könyvecskében. Az egész mű úgy hangzik, mint egy kiáltvány a nemzet lelkiismeretéhez. Felhívás ez nemzeti jövőnknek olyan megszervezésére, amely lehetővé tenné nem csupán fennmaradásunkat, hanem nemzeti és európai küldetésünk betöltését is. A nemzetnevelés céljának és közvetlen feladatainak megállapításában a most zajló események tanulságait veszi alapul a szerző. Nevelői felfogásának legjellemzőbb vonása az, hogy a nevelés tárgyát, az egyént úgy mint a nemzetet, nem adottságnak tekinti, hanem folyamatnak, amelynek megvannak a maga belső törvényszerűségei és külső alakító tényezői. A nemzetnevelésnek szerinte az a feladata, hogy a nemzet lelkében megteremtse azokat a feltételeket, amelyek révén a magától is lezajló történelem tudatos és megfontolt tervek szerint felelősen igazolható. Ezeknek a feltételeknek a megteremtésével a nemzetnevelés egyenlővé lesz a nemzet-történelemnek megfontolt, tervszerű igazgatásával és irányításával, más szóval szervezésével. A szervezés mint nevelő feladat különleges helyet kap egész tervezetében. Erre a történelem eseményei eszméltették rá a szerzőt. Nemzeti erőink szervezetlensége miatt buktunk el Mohinál, Mohácsnál, Világosnál és Trianonban. Olyan történelmi tanulság ez, amelyet nevelésünknek figyelmen kívül hagyni, valóságos bűn volna.

Nevelési feladatainkat a nemzet fogalmából vezeti le. Legfontosabbak a *közösségi tudat* és a *nemzeti öntudat*. Ez a két erény teszi készséggé a lelket a nemzet érdekeinek védelmére és erőinek kifejlesztésére. Ezekben a kérdésekben felfogása lényegileg nem különbözik a közgondolkodástól. Sokkal egyénibb és nemzeti létkérdéseinket súlypontjában megragadó fejezetek azok, amelyekben a nemzetnevelés ágazatait tárgyalja. Bennük nevelő munkánkat öt területre osztja el. Ezek: a nemzettest, a nemzetelő, a nemzetegészség, a nemzetszellem, végül a nemzeterkölcs és nemzethit.

A *nemzettest* nevelésének feladatai között legfontosabbak a népszaporaság és a test állományi súlygyarapítása. Olyan kérdések ezek, amelyek a legtermészetesebbeknek tűnnek fel és megoldásukhoz nem is annyira pénz, mint inkább nevelői felelősségből fakadó, a nemzet szükségleteihez igazodó iskolapolitika kellene. A valóság mégis fájdalmas hiányokat mutat ezen a téren. A szerzővel együtt mélyen átérezzük, hogy a népszaporaság ügye nőnevelésünkkel együtt áll vagy bukik. A XX. század asszonyai idegenkednek az anyaság gondolatától. A gyermeket nem áldásnak, hanem kibírhatatlan tehernek tekintik. Nagy része van ebben annak a nevelési rendszernek, amely leányainkat nagyrészt fias eszmék szerint szervezett

iskolákba járatta és nevelői célkitűzésében sem a közösség, sem a hivatás érdekeit nem vette eléggé figyelembe. Szívből helyeslünk a szerzőnek, amikor azt mondja, hogy a női hivatás számára oltárt kell emelnünk és leányainkat úgy nevelni, hogy anyai hivatásuk áldozatos betöltésével az eddigi másodosztályú szerepből a nemzetalkotó elemek első sorába lépjenek elő. Leányiskoláinkat szabadítsuk fel teljesen a fiús eszmények alól és rendeljük az anyaság eszméje alá.

A nemzettest nevelésének másik lényeges feltétele az *egészségés táplálkozás*. Ebben a kérdésben kormányzatunk látszólag a legmesszebbmenő igények kielégítésére törekszik, hiszen háztartási iskolákat és főzési tanfolyamokat bocsát a művelődni vágyók rendelkezésére, valójában mégis súlyos mulasztás terheli. Nem gondoskodik arról, hogy alsó néprétegeink milliő népiskolákban és a továbbképzőiskolákban rendszeresen megkapják azokat a gyakorlati háztartási és főzési ismereteket, amelyek nélkül az egészséges néptáplálkozás ügye meg sem oldható. Mindennapos népiskoláink és mezőgazdasági népiskoláink is csak elméletileg tanítják ezeket az ismereteket, akár a földrajzot vagy történelmet. Konyhát csak kivételként találunk egy-egy iskolában, de itt sem a hivatalos hatóságok jóvoltából, hanem egy-egy lelkes tanítónő ügybuzgóságából. Szinte érthetően, hogy mikor nálunk a rosszul táplált és gyomorbeteg emberek száma ijesztő méreteket ölt, iskolai hatóságaink lelkiismeretét cseppet sem bántja az, hogy népünket az iskola nem készíti elő az egészséges táplálkozásra. Ezért örülünk nagyon, hogy a szerző a helyes táplálkozás kérdését elsőrendű nemzetnevelői feladatnak minősíti.

Amit a továbbiakban a *nemzeterő, nemzetegészség, nemzetszellem és erkölcs* nevelésről mond, csak helyeslésre találhat mindazokban, akik tudatában vannak nevelői felelősségüknek. Ezek a részek ismét arról győznek meg bennünket, hogy nevelési rendszerünkben alapvető hiba van. Mai iskolaeszményünk egyrészt még mindig előbbre helyezi a latinos műveltséget a magyar műveltségnél, másrészt a sokoldalú tájékozottság elvének feláldozza az egészséges, erős életre, az alkotó munkára és jellemre nevelés, eszközeit és lehetőségeit. A nyugati népektől sok jót átveszünk iskoláinkba, de ezeket nem emészti meg és nem olvasztjuk bele nemzeti nevelésünk sajátos rendszerébe. Ilyen sajnos nincs is. Ezért aztán latinos műveltségű ifjúságunk — mint a szerző is megállapítja —, tájékozatlan marad saját teste és nemzete iránt való kötelességeiről. Kell tehát, hogy a jövő magyar iskoláiban a tantárgyakat teljesen a nemzeti élet szükségleteihez igazítsuk.

A nemzetnevelés *szellemi részének* feladata a nemzetért küzdeni kész, harcra magyar közösség megteremtése. Négy tényezőn alapszik ez, és pedig a magyar öntudaton, a magyar összefogáson, a rátermettségen és küzdésen. Meg kell változtatnunk népünk életszemléletét is. A jogok túlértékelése helyett neveljük a nemzeti kötelesség jobb teljesítésére. Ezzel kiküszöbölünk életünkben sok olyan gátlást, amelyek nagy nemzeti feladataink megoldását meddő jogi vitákba fullasztja. Módosításra szorul a közösségi életéről vallott felfogásunk is. Történelmi tényekre és a székelység példájára hivatkozva a szerző hazugságnak minősíti azt az állítást, hogy a magyar nem alkal-

mas közösségi életre. Annyira alkalmas, hogy példát is adhatna belőle az egész világnak. Hogy mégis baj van az összetartozás és összetartás körül, abban nem a nemzet a hibás, hanem vezetői, akik nem tudják megszervezni. Nagy-szervezők kezében mindig egységes és erős volt a nemzet.

A *nemzeti erkölcs* alapját három elvben jelöli meg. Ezek: befelé az önmérséklés, kifelé a méltányosság és a népek szeretetén alapuló barátság. Ez a három erény alapja és feltétele annak, hogy érdekeinket össze tudjuk egyeztetni mások érdekeivel. Belső életünk épüljön a fajszeretetre, kötelességre, áldozatosságra, köztisztességre és közfelelősségre. Vallás-erkölcsébert legyen a magyar erősen és igazán keresztény.

Nemzeti életünk alakítása és megszervezése szempontjából igen nagy jelentőségű a szerzőnek az a megállapítása, hogy a nemzetet nem annyira a meglévők megőrzésével, az állapot rögzítéssel, mint inkább újnak megteremtésével lehet fenntartani, mert hiszen a nemzet eleven történelmi folyamat, amely folytonos fejlődésnek van alávetve.

A nemzetről vallott felfogásából logikusan következik az a követelménye, hogy a nevelésnek nemre és korra való tekintet nélkül mindenki rendszeresen és válogatás nélkül alávetendő, és hogy a lényegében vett nemzetnevelés az iskola után következik.

A nemzetnevelés széleskörű és sokfelé ágazó feladatainak megszervezésére a szerző olyan *központi szerv*-et javasol, amely összekötő szolgálatot tartana fenn minden egyes minisztériummal. A központi vezetőség élén az országos központi tanács működne. Az országos tanács határozatait és a fővezető javaslatait a miniszterelnök hajtaná végre. Így válnék nemzetnevelésünk az ország életének legfontosabb feladatává.

A nemzet nevelőinek nevelése közül az anyáét tekinti a legfontosabbnak, utána a hivatalos nevelő testületekét, végül a közélet felelős vezető személyeiet.

Ebből a nagyvonalú és a magyarság nemzeti szükségleteiből fakadó tervzetből csak egy fontos kérdés hiányzik, mégpedig nemzetiségünk nevelésének ügye. Gyakorlati szempontból kívánatos lett volna felvetni e kérdést, mert a nemzet fogalmába és történelmi folyamatába bele kell tudnunk illeszteni. A rendezés elvi alapjait a nemzeti szellem és erkölcs. elemeiben megtalálhatjuk, úgyhogy a hiány inkább csak az állásfoglalás hiányát jelenti.

A könyv örvendetes jelensége a mind jobban erősödő nemzeti nevelői törekvéseknek. Esméi bárcsak visszhangra találnának mindazoknak a lelkeiben, akik nemzetünk sorsáért felelősek! Bizonyos, hogy akkor jobb és magyarább élet folyék itt!

Somos Lajos.

Pusztai-Popovits József: Román kultúrelét a Magyar Erdélyben. (A Pécsi M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Kisebbségi Intézetének Kiadványai. XV.) 1942. 8-r., 77 l.

A pécsi egyetem Kisebbségi Intézetének kiadványai sorában annál inkább élénk közérdeklődésre számíthat ez a füzet, mert írója »még az erdélyi ro-